

NotatDato: 26.09.2018
Arkivsak: 2016/34193-4
Saksbehandlar: birhau

Til: Fylkestinget

Frå: Fylkesordføraren

Svar på interpellasjon - byte av målform i den vidaregåande skulen

Alexander Fosse Andersen (SP) har i interpellasjon stilt spørsmål om byte av målform i den vidaregåande skulen. Fosse Andersen skriv at bakgrunnen for hans spørsmål er at elevar som byter målform mellom grunnskulen og vidaregåande, har vore diskutert i politiske organ i Hordaland ved fleire høve. Merksemda har særleg vore retta mot elevar som byter frå nynorsk til bokmål. Senterpartiet har vore og er uroa over målbytet frå nynorsk til bokmål i overgangen grunnskule/vidaregåande. Senterpartiet meiner det er viktig å få kunnskap om årsakene til dette målbytet. Som eit stort nynorskfylke er det viktig at Hordaland legg forholda til rette slik at ein sikrar eit levande og aktivt nynorsk skriftspråk i Hordaland, og her har skulen ei viktig rolle.

Spørsmål 1 og 4: «Kva rutinar har ein i fylkeskommunen for å registrere målform og byte av målform i den vidaregåande skulen? Og i forlenging av dette: Kor mange nynorskelevar er det i den vidaregåande skulen i Hordaland inneverande skuleår?»

Elevar i vidaregåande skule har rett til å velje målform sjølv. Skulane skal innan medio oktober registrere elevane si målform i det skuleadministrative systemet. Fylkeskommunen registrerer ikkje opplysingar om elevane gjer målbyte mellom ungdomsskulen og vidaregåande skule. For å få mest mogleg korrekte tal vil fylkesordføraren kome attende til fylkestinget i desember med tal på kor mange elevar det er som har registrert nynorsk som målform på teljetidspunktet inneverande skuleår.

Spørsmål 2 og 3: «Kva er status i dag for forskingsprosjektet på problemstillingar rundt målbyte i den vidaregåande skulen i Hordaland? Kva dialog og samarbeid har ein med aktuelle forskingsmiljø og eventuelt med Noregs Mållag for å innhente kunnskap om målbyte i den vidaregåande skulen?»

I november 2016 sende fylkesdirektør opplæring eit skriv til Universitetet i Bergen (UiB) med melding om at fylkeskommunen er positiv til at det blir forska på bruk av nynorsk blant elevane i kommunane Sund, Øygarden, Fjell og Os. Denne tilbakemeldinga var eit svar på korleis fylkeskommunen stilte seg til eit konkret forskingsprosjekt som då var under planlegging. Desse kommunane rekrutterer i hovudsak elevar til Sotra vidaregåande skule, Os gymnas og Os vidaregåande skule. Det var difor naturleg å kople desse tre skulane til prosjektet.

Forskningsprosjektet skulle etter planen starte opp hausten 2017. Etter denne tid har forskingsprosjektet endra målgruppe og rettar seg no berre mot elevar i ungdomsskulen. Ved denne endringa av målgruppe for forskingsprosjektet har det ikkje vore naturleg med vidare dialog om temaet mellom forskingsmiljøet ved

UiB og Hordaland fylkeskommune så langt. Fylkesordføraren vil likevel presisere at den noverande innretninga av forskning på problemstillingar knytt til målbyte ikkje står i vegen for å forske på ungdom i målgruppa for vidaregåande opplæring ved eit seinare høve. Dette er heilt i samsvar med synspunkt vi har fått frå Universitetet i Bergen, Institutt for lingvistiske, litterære og estetiske studier (LLE). Siste tilbakemelding frå LLE ved UiB september 2018 er lagt til nederst i dokumentet,

Spørsmål 4:Kva tiltak gjer fylkeskommunen for å sikre at elevar har moglegheit til å halde på målforma dei har hatt i grunnskulen»

Elevane har rett på lærebøker, både skriftlege og digitale, i den målforma dei har valt. Denne retten er heimla i Opplæringslova § 9-4 og dessutan i forskrift til opplæringslova kapittel 17, Elevens rett til læremiddel på eiga målform. Elevane vel sjølv kva målform dei vil ha lærebøkene i og kva som skal vere hovudmål ved skriftleg eksamen i norsk. På den digitale læringsplattforma NDLA vel også eleven sjølv målform.

Alle lærarar og andre tilsette i vidaregåande opplæring i Hordaland har plikt til å sikre rettane som elevar og lærlingar har etter lov og forskrift. Fylkeskommunen har ingen retningslinjer som seier at det er skulen si oppgåve å medverke til at ungdomen held fram med same målform (hovudmål) i vidaregåande opplæring som dei hadde i grunnskulen. Den mest konkrete rolla lærarar kan ha, er å samtale med ungdom om kva dei bør leggje vekt på om dei er i tvil. I kva grad dette arbeidet fører til at fleire held fram med nynorsk, er det vanskeleg å seie noko om. Også dette spørsmålet er interessant i forskingssamanheng. Prosessane er ofte kompliserte og handlar om kontinuitet eller oppbrot frå heimemiljøet, flytting frå bygd til by, kva medelevar vel og ein mogleg endra posisjon frå fleirtal til mindretal ved ein ny skule eller ei ny klasse.

Tilbakemelding til fylkesdirektør opplæring frå LLE ved UiB, september 2018

Nordiskmiljøet ved LLE, Institutt for lingvistiske, litterære og estetiske studium, Universitetet i Bergen, ser med velvilje og interesse på førespurnader om å gå nærmare inn på spørsmål som gjeld nynorsk blant skuleelevar i Hordaland. LLE er alt involvert i slike spørsmål.

LLE har i løpet av dei siste åra handtert ein konkret førespurnad frå Fjell kommune om eit språkstyrkingsprosjekt blant skuleelevar i Fjell kommune. Dette samarbeidet førte til prosjektet "Stolt av eige språk", som er forankra breitt i ungdomsskulane i Fjell kommune, og som etter prosjektfinansiering frå Språkrådet i dag vert finansiert av Fjell kommune, bl.a. ved ein prosjektkoordinator i prosentstilling. Universitetet i Bergen driv følgjeforsking, og har gjennomført ei digital spørjegransking om språkbruk blant alle ungdomsskuleelevar i kommunen. I tillegg har det vore gjort kvalitative forskingsintervju blant elevar. Granskinga er primært knytt til nynorsk, men òg til bokmål, dialekt og engelsk. Det er lagt vekt på språkbruk i ulike digitale medium, for å få meir innsikt i elevsyn på digitale tekstkulturar, og med bakgrunnsvariablar knytte til kjønn, foreldrebakgrunn, skulebakgrunn, framtidsutsikter og identitetskategorisering. Innsikter henta frå denne granskinga vil vere svært relevante for det nasjonale biletet av språkval og haldningar til bokmål og nynorsk på nasjonalt plan.

Prosjektet "Stolt av eige språk" er eit språkstyrkingsprosjekt som har vore presentert i mange ulike samanhengar i og utanfor Hordaland. I samarbeid med UiB vert det lagt til rette for ei nettside der lærarar og andre kan hente erfaringar frå prosjektet. Dette vil òg kunne vere relevant for vidaregåande skular

Etter mønster av granskinga i Fjell har prosjektleiaren ved UiB, professor Endre Brunstad, innleidd eit samarbeid med forskarar ved Høgskulen på Vestlandet, avdeling Stord og Sogndal, og ved Høgskulen i Volda, for å gjennomføre ei tilsvarande spørjegransking blant ungdomsskuleelevar på Stord, i Sogndal, i

Volda og Ålesund. Lindås og Os kommune kan kome med seinare. Dette prosjektet er delfinansiert av UH-nett Vest, og spørjegranskingssdelen vert gjennomført hausten 2018. Alle forskarane er knytte til nordiskfaget og lærarutdanninga ved sine institusjonar, og skulane ein bruker, vert òg nytta i praksis i lærarutdanninga.

Forskinga indikerer at nynorskbrukarar i større grad enn bokmålsbrukarar må gjere aktive språkval, særleg mellom nynorsk, bokmål og dialekt. Desse språkvala vert gjorde i ulike kontekstar knytte til bl.a. domene, medium, sjanger og mottakar. Nokre går meir eller mindre permanent over frå nynorsk til bokmål, medan andre veksler mellom nynorsk, dialekt og bokmål i ulike kontekstar. Det trengst meir kunnskap om kva som kjenneteiknar språkvekslinga, korleis ho artar seg, og kva som er dei underliggjande årsaksfaktorane. Likeins trengst det meir innsikt i kva rolle språkpolitikk og språkforvalting kan spele dersom ein skal kunne styrkje vilkåra for at unge språkbrukarar i større grad skal kunne halde på nynorsken, og ikkje minst kva rolle skulen spelar. Her opnar det seg interessante moglegheiter for empiriske studiar og for teoretiske drøftingar, likeins for internasjonal komparasjon med andre mindretalsspråk.

Det har enno ikkje lukkast å få finansiering til å setje i gang eit tilsvarande prosjekt som gjeld vidaregåande skular i Hordaland. Dette handlar om at midlar til forskning i stor grad kjem frå eksterne kjelder. Det må likevel meldast om at det ved vårt institutt har kome ei masteroppgåve om målbyte blant elevar i tre kommunar i Hordaland: Voss, Odda og Fjell. (Thea Idsøe, våren 2016.) UiB ser samtidig potensialet for konkret samarbeid på dette feltet, bl.a. gjennom ordninga med desentralisert kompetanseutvikling, dvs. midlar som Utdanningsdirektoratet rår over for å styrkje kvaliteten i skulen. Frå 2019 vil denne ordninga gjelde for fylkeskommunane. Det vil vere høgst aktuelt og relevant å ha eit kompetanseutviklingsprosjekt i samarbeid mellom UiB og vidaregåande skular knytt til nynorsk, både som hovudmål og sidemål. Vi håper at det i planlegginga av opplegg for desentralisert kompetanseutvikling vil vere opning for ein slik tematikk, og ser fram til å samarbeide med Hordaland fylkeskommune om det.

Beste helsing
Endre Brunstad
professor i nordisk språk/fagdidaktikk, UiB